

# PensioenPocket 2022

## *Redactie*

prof. dr. G.J.B. Dietvorst      Emeritus Hoogleraar  
Toekomstvoorzieningen  
Universiteit van Tilburg

## *Auteurs*

mr. R.F.A. Bierman      Werkzaam bij Achmea  
Pensioen & Leven te  
Apeldoorn

mr. J. Dilling      Werkzaam bij Achmea  
Pensioen & Leven te  
Apeldoorn

mr. C.L.J.R. Douven      Werkzaam bij de  
Belastingdienst/  
CD-Vaktechniek

mr. H.W.M. Nacinovic      Werkzaam bij De  
Legibus

mr. B.G.J. Schuurman      Werkzaam bij de  
Belastingdienst/  
CD-Vaktechniek

mr. R. Stam      Werkzaam bij  
Nationale-Nederlanden  
Bank

## **Voorwoord**

De Pensioenpocket geeft de gebruiker vaktechnische informatie over de fiscale en juridische aspecten van pensioen en overige toekomstvoorzieningen. Achtereenvolgens wordt de AOW/Anw, werknemerspensioen en lijfrenten besproken. Als bijzonder onderwerp komen de internationale aspecten van pensioen en lijfrenten en de gevolgen voor pensioen bij scheiding aan de orde.

Voor zover nodig en nuttig verwijzen de auteurs naar relevante wetsartikelen, beleidsbesluiten en rechtspraak. Bij elke hoofdstuk is aangegeven of er wetgeving op stapel staat die van invloed is op het betreffende onderwerp.

Prof. dr. G.J.B. Dietvorst (em)

# INHOUDSOPGAVE

## Voorwoord / 5

## Lijst van afkortingen / 17

### 1. AOW (eerste pijler) / 19

- 1.1. Wegwijzer / 19
- 1.2. Algemene Ouderdomswet (AOW) / 19
- 1.2.1. Financiering / 19
- 1.2.1.1. Wie zijn verzekerd? / 20
- 1.3. AOW-gerechtigde leeftijd en aanvangsleeftijd / 20
- 1.4. De hoogte van de AOW-uitkering / 21
- 1.5. Gehuwd, ongehuwd en gezamenlijke huishouding / 22
- 1.6. Partnertoeslag / 24
- 1.7. Gekorte AOW-uitkeringen / 25
- 1.8. Overbruggingsuitkering AOW / 26
- 1.9. Overlijdensuitkering / 27
- 1.10. Vrijwillig verzekeren / 28
- 1.11. AOW in het buitenland / 29
- 1.12. Geen AOW in detentie / 29

### 2. Algemene nabestaandenwet (Anw) / 31

- 2.1. Financiering / 31
- 2.2. Rechthebbenden nabestaandenuitkering / 31
- 2.3. Gehuwd, ongehuwd en gezamenlijke huishouding / 32
- 2.4. Overlijden alimentatieplichtige ex-echtgenoot / 33
- 2.5. Hoogte van de uitkering / 33
- 2.6. Einde van het recht op nabestaandenuitkering / 34
- 2.7. Beperking van het recht op nabestaandenuitkering / 35
- 2.8. De inkomstenstoets / 36
- 2.9. Wezenuitkering / 37
- 2.10. Overlijdensuitkering / 37
- 2.11. Vrijwillig verzekeren / 38
- 2.12. Anw in het buitenland / 38

**3. Pensioenwet / 39**

- 3.1. Wegwijzer / 39
- 3.2. Driehoeksverhouding / 39
- 3.2.1. Pensioenovereenkomst / 39
- 3.3. Uitvoeringsovereenkomst (art. 23 PW) / 40
- 3.4. Pensioenreglement (art. 35 PW) / 41
- 3.5. Pensioenuitvoerders / 42
- 3.6. Ondernemingspensioenfonds / 42
- 3.7. Bedrijfstakpensioenfonds / 43
- 3.8. Algemeen pensioenfonds / 44
- 3.9. Premiepensioeninstelling / 44
- 3.10. Verzekeraar / 45
- 3.11. Deelname aan de pensioenregeling / 45
- 3.12. Informatieverplichtingen / 46
- 3.13. Pensioen 1-2-3 / 47
- 3.14. Uniform pensioenoverzicht (UPO) voor de deelnemer / 48
- 3.15. Uniform pensioenoverzicht (UPO) voor de gewezen deelnemer / 50
- 3.16. Uniform pensioenoverzicht (UPO) voor de gewezen partner / 51
- 3.17. Uniform pensioenoverzicht (UPO) voor de pensioengerechtigde / 51
- 3.18. Variabele uitkering / 51
- 3.19. Keuze- en uitruilmogelijkheden / 56
- 3.19.1. Uitruil partnerpensioen in ouderdompensioen / 56
- 3.19.2. Uitruil ouderdompensioen in partnerpensioen / 57
- 3.19.3. Andere keuzemogelijkheden / 58
- 3.20. Variatie hoogte pensioen / 59
- 3.21. Beëindiging deelneming / 60
- 3.21.1. Vrijwillige voortzetting (art. 54 PW) / 61
- 3.21.2. Voortzetting risicodekking tijdens WW-periode (art. 55 lid 5 PW) / 61
- 3.22. Dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico bij wisseling dienstverband / 62
- 3.22.1. Verzekering van in- en uitloopriscio bij arbeidsongeschiktheid / 64
- 3.22.2. Inhoud Convenant in- en uitloopriscio / 64
- 3.22.3. Arbeidsongeschiktheidspensioen / 64
- 3.22.4. Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid / 66
- 3.22.5. Belemmeringen / 67
- 3.22.6. Antimisbruikbepaling en carenz / 68
- 3.23. Afkoop / 69

## Inhoudsopgave

---

- 3.23.1. Afkoop ouderdomspensioen / 69
- 3.23.2. Afkoop op de pensioeningangsdatum / 69
- 3.23.3. Afkoop vóór de pensioeningangsdatum / 71
- 3.23.4. Kleine pensioenen ontstaan voor 1 januari 2018 / 72
- 3.23.5. Afkoop partnerpensioen of wezenpensioen (art. 67 PW) / 72
- 3.23.6. Afkoop bijzonder partnerpensioen (art. 68 PW) / 73
- 3.23.7. Afkoop fiscaal bovenmatig pensioen (art. 69 PW) / 73
- 3.23.8. Afkoop nettopensoen / 74
- 3.24. Waardeoverdracht / 74
- 3.24.1. Individuele waardeoverdracht / 75
- 3.24.2. Verplichte medewerking pensioenuitvoerder bij individuele waardeoverdracht / 75
- 3.24.3. Uitzonderingen op het recht op waardeoverdracht / 75
- 3.24.4. Geen termijn waarbinnen waardeoverdracht moet zijn aangevraagd / 76
- 3.24.5. Voorwaarden / 76
- 3.24.6. Procedure- en rekenregels / 77
- 3.24.7. Waarde / 77
- 3.24.8. Procedure / 78
- 3.24.9. Rekenregels / 79
- 3.24.10. Kosten / 80
- 3.24.11. Overdracht partnerpensioen / 80
- 3.24.12. Behandeling aanspraken in de nieuwe regeling / 80
- 3.25. Waardeoverdracht naar een buitenlandse pensioenuitvoerder / 80
- 3.26. Waardeoverdracht aan de EG of aangewezen instelling / 81
- 3.27. Aandachtspunten bij waardeoverdracht / 81
- 3.28. Overgang naar andere pensioenregeling werkgever / 82
- 3.29. Collectieve waardeoverdracht / 82
- 3.29.1. Uitzonderingen op het bezwaarrecht bij collectieve waardeoverdracht / 83
- 3.30. Automatische waardeoverdracht / 84
- 3.31. Hoorrecht vereniging van pensioengerechtigden / 86
- 3.32. Premieachterstand / 87
- 3.33. Verjaring / 88
- 3.34. Faillissement / 88
- 3.35. Overgang van onderneming / 88
- 3.35.1. Bedrijfsfusie / 88
- 3.35.2. Aandelenfusie / 89
- 3.35.3. Juridische fusie / 89

- 4. Pensioen fiscaal (tweede pijler) / 91**
- 4.1. Pensioen in de loonbelasting / 91
  - 4.1.1. Pensioenaanspraak behoort tot het loon / 93
  - 4.1.2. Omkeerregel / 93
  - 4.1.3. Omkeerregel ten onrechte toegepast? / 93
  - 4.2. Chronologisch overzicht fiscale pensioenkaders / 94
  - 4.2.1. Oude pensioenregelgeving / 94
  - 4.3. Pensioenregeling / 97
  - 4.3.1. Regeling / 98
  - 4.3.2. Algemene kenmerken pensioenregeling / 98
  - 4.3.3. Uitsluitend of nagenoeg uitsluitend / 99
  - 4.3.4. Kring van pensioengerechtigden / 100
  - 4.3.4.1. (Gewezen) werknemer / 101
  - 4.3.4.2. (Gewezen) partner / 101
  - 4.3.4.3. Kinderen / 101
  - 4.3.5. Pensioensoorten / 102
  - 4.3.5.1. Ouderdomspensioen / 102
  - 4.3.5.2. Partnerpensioen / 103
  - 4.3.5.3. Wezenpensioen / 104
  - 4.3.5.4. Arbeidsongeschiktheidspensioen / 104
  - 4.3.5.5. Deelnemingsjarenpensioen / 106
  - 4.3.5.6. Nabestaandenoverbruggingspensioen / 107
  - 4.3.6. Pensioenstelsels/regelingen / 107
  - 4.3.6.1. Eindloonregeling / 108
  - 4.3.6.2. Middelloonregeling / 108
  - 4.3.6.3. Beschikbarepremieregeling / 109
  - 4.3.6.4. Varianten en mengvormen / 109
  - 4.3.6.5. Garanderen minimumrendement in beschikbarepremiestelsel / 110
  - 4.3.6.6. Beschikbare premie en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid / 110
  - 4.3.6.7. Wet verbeterde premieregeling / 110
  - 4.3.7. Hoogte pensioenopbouw / 111
  - 4.3.7.1. Diensttijd / 111
  - 4.3.7.2. Bereikbare diensttijd / 112
  - 4.3.7.3. Buitenlandse diensttijd / 112
  - 4.3.7.4. Na ontslag / 113
  - 4.3.7.5. VUT- of prepensioenjaren / 114
  - 4.3.7.6. (Fictieve) dienstjaren bij waardeoverdracht / 114
  - 4.3.7.7. Periode verzorging kinderen / 114
  - 4.3.7.8. Gevolgen bij verandering van dienstbetrekking / 115
  - 4.3.7.9. Goedkeuring / 115
  - 4.3.7.10. Inkoop / 116
  - 4.3.7.11. Inkoop dienstjaren / 116

## Inhoudsopgave

---

- 4.3.8. Pensioengevend loon / 117
  - 4.3.8.1. Incidentele beloning / 117
  - 4.3.8.2. Demotie / 118
  - 4.3.8.3. Deeltijd / 119
  - 4.3.8.4. Gebruikelijk loon / 119
  - 4.3.8.5. Cafetarieregelingen en verlaging van het pensioengevend loon / 119
  - 4.3.8.6. Uitstellen van het genietingsmoment van het loon / 120
- 4.3.9. AOW-inbouw / 121
  - 4.3.9.1. Aftrekmethode / 122
  - 4.3.9.2. Franchisemethode / 122
  - 4.3.9.3. Hoogte van de AOW-inbouw / 123
  - 4.3.9.4. AOW-inbouw lager dan minimaal vereist / 124
  - 4.3.9.5. AOW-inbouw en buitenlandse dienstbetrekking met salary split / 124
- 4.3.10. Loon- of prijsindex / 125
  - 4.3.10.1. Na-indexatie / 125
  - 4.3.10.2. Voorindexatie / 126
  - 4.3.10.3. Conversie opgebouwde pensioenaanspraken met recht op indexatie / 126
- 4.3.11. Pensioenbijdrage werknemer / 127
  - 4.3.11.1. Flexibiliseringselementen / 127
- 4.4. Toegelaten verzekeraars / 129
  - 4.4.1. Een in Nederland gevestigd 'professioneel' pensioenfonds / 129
  - 4.4.2. Een 'professionele' verzekeraar / 129
  - 4.4.3. Een buitenlands 'professioneel' pensioenfonds of levensverzekeringsmaatschappij bij pensioenvoortzetting na immigratie / 130
  - 4.4.4. Uitbreiding toegelaten verzekeraars / 130
- 4.5. Aanwijzing van pensioenregelingen / 131
  - 4.5.1. Gemoedsbezwaarden / 132
  - 4.5.2. Aanwijzing buitenlandse pensioenregeling / 132
- 4.6. Consequenties onzuiverheid pensioenregeling / 133
  - 4.6.1. Onzuivere (pensioen)regeling, bovenmatig pensioen / 134
    - 4.6.1.1. Splitsen / 134
    - 4.6.1.2. Verzoek splitsing / 134
  - 4.6.2. Consequenties onzuivere pensioenregeling / 134
    - 4.6.2.1. Box 3 / 135
    - 4.6.2.2. Saldomethode / 136
- 4.6.3. Toetsing vooraf / 137
- 4.6.4. Glijclausule / 137
- 4.7. Verboden handelingen / 138
  - 4.7.1. Uitzonderingen op verbodsbepaling / 142

- 4.7.1.1. Afkoop bij scheiding van tafel en bed of echtscheiding / 143
- 4.7.1.2. Overdracht in verband met aanvaarding dienstbetrekking buiten Nederland / 144
- 4.7.1.3. Overdracht voor inkoop in pensioenregeling Europese Unie of ECB / 144
- 4.7.1.4. Overdracht pensioenkapitaal aan pensioenfonds van internationale organisatie / 145
- 4.7.2. Gevolgen verboden handeling / 145
- 4.7.2.1. Zetelverplaatsing vennootschap / 148
- 4.7.2.2. Reparatielwet in verband met arresten van 19 juni 2009 / 149
- 4.8. Overgangsregelingen Brede Herwaardering II / 150
- 4.8.1. Niet-erkende verzekeraar / 150
- 4.8.2. Overgangsregeling reeds belaste aanspraken / 152
- 4.9. Regelingen voor vervroegd uittreden (RVU) / 153
- 4.9.1. Ontslaguitkeringen en VUT / 155
- 4.9.2. Jurisprudentie RVU / 155
- 4.9.3. Samenloop RVU en seniorenregeling / 157
- 4.9.4. Tijdelijke drempelvrijstelling RVU-heffing / 157
- 4.10. Nettopensioen / 159
- 4.10.1. Kenmerken nettopensioen / 159
- 4.10.2. Premiestaffels en variabilisering / 161
- 4.10.3. Onregelmatige handelingen / 162
- 4.10.4. Dienstjaren en aanwijzing / 163

## **5. Lijfrentevoorzieningen / 165**

- 5.1. Lijfrenteverzekeringen onder de Wet IB 2001 / 165
- 5.1.1. Levenslange oudedagslijfrente / 166
- 5.1.2. Tijdelijke oudedagslijfrente / 167
- 5.1.3. Nabestaandenlijfrente / 169
- 5.1.4. Overbruggingslijfrente (overgangsrecht) / 171
- 5.1.5. Nettolijfrente / 173
- 5.2. Bancaire lijfrenten onder de Wet IB 2001 / 173
- 5.2.1. Bancaire 'levenslange' oudedagslijfrente / 175
- 5.2.2. Bancaire tijdelijke oudedagslijfrente / 178
- 5.2.3. Bancaire nabestaandenlijfrente / 181
- 5.2.4. Bancaire nettolijfrente / 184
- 5.3. Lijfrenteaftrek / 185
- 5.3.1. Jaarruimte / 185
- 5.3.2. Reserveringsruimte (inhaaljaarruimte) / 191
- 5.3.3. Omzetting fiscale oudedagsreserve (FOR) / 191
- 5.3.4. Omzetting stakingswinst / 193
- 5.3.5. Afstorting oudedagsverplichting (ODV) / 197



## Inhoudsopgave

---

- 5.3.6. Terugwenteling / 198
- 5.3.7. Overlijden ondernemer en bedingen van nabestaandenlijfrente / 199
- 5.3.8. Verzuimde aftrek / 200
- 5.3.9. Teruggaaf lijfrentestortingen / 202
- 5.3.10. Nettolijfrenten / 202
- 5.3.11. Saldomethode / 205
- 5.4. Verboden handelingen / 206
  - 5.4.1. Afkoop / 206
    - 5.4.1.1. Afkoop kleine lijfrenten / 207
    - 5.4.1.2. Afkoop bij arbeidsongeschiktheid / 208
    - 5.4.1.3. 10%-afkoop (Wet bedrag ineens) / 209
  - 5.4.2. Vervreemding / 211
    - 5.4.2.1. Echtscheiding / 211
  - 5.4.3. Verpanding / 213
  - 5.4.4. Prijsgeven / 213
  - 5.4.5. Overige verboden handelingen / 214
  - 5.4.6. Wettelijke bedenktijd / 215
  - 5.4.7. Revisierente / 216
- 5.5. Brede Herwaardering I lijfrenteverzekerings / 216
- 5.6. Oud regime lijfrenteverzekerings / 217
- 5.7. Pensioenverrekeningslijfrente / 218
  - 5.7.1. Verzekerde pensioenverrekeningslijfrente / 219
  - 5.7.2. Bancaire pensioenverrekeningslijfrente / 219
- 5.8. Alimentatielijfrente / 220
  - 5.8.1. Verzekerde alimentatielijfrente / 220
  - 5.8.2. Bancaire alimentatielijfrente / 221
- 5.9. Invalidekindlijfrente / 222
- 5.10. Arbeidsongeschiktheidslijfrente / 223
- 5.11. Lijfrenteregime onder Wet toekomst pensioenen / 224

## 6. Pensioen en scheiding / 227

- 6.1. Scheidingen vóór 1 mei 1995 / 227
- 6.2. Verevening van ouderdomspensioen / 227
- 6.3. Wat is scheiding in de Wvps? / 228
- 6.4. Uitsluiten van de werking van de wet / 228
- 6.5. Welk pensioen wordt verevend? / 228
  - 6.5.1. Een klein ouderdomspensioen wordt niet verevend / 229
- 6.6. Melding aan de pensioenuitvoerder / 229
- 6.7. Hoe groot is standaard het verevende deel? / 230
  - 6.7.1. Afwijken van de standaard verevening / 231
  - 6.7.2. Verevening is afhankelijk van twee levens / 231
  - 6.7.3. Keuzes van de vereveningsplichtige werken door in het verevende pensioen / 231

- 6.8. Conversie in een eigen ouderdomspensioen / 232
- 6.9. Kosten / 234
- 6.10. Wvps geldt ook voor buitenlands pensioen / 234
- 6.11. Informatieverplichtingen / 234
- 6.12. Bijzonder partnerpensioen / 235
- 6.13. Wat is scheiding in de PW? / 235
- 6.13.1. Uitsluiten van de werking van de wet / 236
- 6.13.2. Welk partnerpensioen komt in aanmerking? / 236
- 6.13.3. Afkoop van klein bijzonder partnerpensioen / 237
- 6.14. Premie- en kapitaalovereenkomsten / 237
- 6.15. Pensioenverweer / 238
- 6.16. Directeur-grootaandeelhouder (dga) / 239
- 6.17. Schematisch overzicht / 240
- 6.18. Fiscale aspecten / 242

## **7. Pensioen internationaal / 243**

- 7.1. Andere landen, andere systemen en regels / 243
- 7.1.1. Bewaren, bewaren... / 243
- 7.1.2. Wijziging situatie vraagt nieuwe financiële planning / 243
- 7.2. Internationale aspecten van de eerste pijler (sociale zekerheid) / 244
- 7.2.1. Verschillen in stelsels / 244
- 7.3. De opbouwfase van de eerste pijler / 244
- 7.3.1. Waar is men sociaal verzekerd? / 244
- 7.3.2. In welke volgorde regels verzekeringsplicht beoordelen? / 245
- 7.4. Europese Verordening (VO 883/2004) / 245
- 7.4.1. Waar van toepassing? (territoriale werkingssfeer) / 245
- 7.4.2. Waarop van toepassing? (materiële werkingssfeer) / 245
- 7.4.3. Op wie van toepassing? (personele werkingssfeer) / 246
- 7.4.4. Waar is men sociaal verzekerd? (aanwijsregels) / 246
- 7.4.5. Gedetacheerde werknemers / 247
- 7.5. In het buitenland sociaal verzekerd / 248
- 7.6. Vrijwillige verzekering / 249
- 7.6.1. AOW, Anw en WIA / 249
- 7.6.2. Nederlandse socialezekerheidsuitkeringen in het buitenland / 249
- 7.6.3. Aanvraag socialezekerheidsuitkeringen / 249
- 7.6.4. Uitbetaling Nederlandse socialezekerheidsuitkeringen / 249
- 7.7. Belastingheffing over Nederlandse socialezekerheidsuitkeringen / 250
- 7.8. Internationale aspecten van de tweede pijler (pensioen) / 251

## Inhoudsopgave

---

- 7.8.1. Pensioen en Europees recht / 251
- 7.8.2. Buitenlandse verzekeraar – civiel / 251
- 7.8.3. Buitenlandse verzekeraar – fiscaal / 252
- 7.8.4. Nederlandse verzekeraar in het buitenland / 252
- 7.9. De uitgezonden werknemer / 253
- 7.9.1. Conserverende aanslag – emigratie / 253
- 7.9.2. Voortzetting Nederlandse pensioenregeling in het buitenland / 255
- 7.9.3. Stopzetten Nederlandse pensioenregeling en inkoop na uitzending / 256
- 7.9.4. Internationale waardeoverdracht van pensioen – civiel / 256
- 7.9.5. Internationale waardeoverdracht van pensioen – fiscaal / 257
- 7.9.6. Salary split / 257
- 7.9.7. Afkoop Nederlandse pensioenregeling / 258
- 7.10. De inkomende werknemer / 259
- 7.10.1. Waardeoverdracht naar Nederland / 259
- 7.10.2. Voortzetting buitenlandse pensioenregeling / 259
- 7.10.3. 30%-vergoedingsregeling / 260
- 7.11. Pensioen in de uitkeringsfase / 260
- 7.11.1. Nationale wetgeving – inwoner van Nederland / 260
- 7.11.2. Nationale wetgeving – niet-inwoner van Nederland / 261
- 7.11.3. Belastingverdragen / 261
- 7.11.4. Beroepspensioenen / 263
- 7.11.5. Nettopensioen / 263
- 7.12. Internationale aspecten van de derde pijler / 264
- 7.12.1. Lijfrenten / 264
- 7.12.1.1. Premieaftrek / 264
- 7.12.2. Uitkeringsfase / 265
- 7.12.3. Verdragstoepassing / 266
- 7.12.4. Lijfrentespaarrekening en -beleggingsrecht / 267
- 7.12.5. Gouden handdrukstamrecht / 267
- 7.12.6. Nettolijfrente / 269
- 7.13. Dubbele belasting voorkomen / 269
- 7.13.1. Dubbele belasting voorkomen / 269
- 7.13.2. Verdragsverklaring / vrijstelling loonbelasting / 270

## 1. **AOW (eerste pijler)**

*mr. H.W.M. Nacinovic*

### 1.1. **Wegwijzer**

De AOW is een bodemvoorziening voor de noodzakelijke kosten van levensonderhoud na de AOW-gerechtigde leeftijd, als men niet meer door middel van arbeid in het inkomen hoeft te voorzien. Iemand die voldoende AOW heeft opgebouwd, hoeft geen beroep op de bijstand te doen, omdat de AOW een uitkering op minimumniveau garandeert. Daarnaast is het de basis voor het particuliere aanvullende pensioen in de tweede en de derde pijler. De AOW bestaat sinds 1957. De AOW is een volksverzekering. Dat wil zeggen dat iedereen die tot de kring van verzekerden behoort, verzekerd is en over het inkomen premie betaalt, of men dat nu wil of niet. De uitvoering van de AOW is opgedragen aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

De Anw is net als de AOW een volksverzekering. De Anw dekt het risico van overlijden van de partner. De nabestaande krijgt echter alleen een uitkering als hij aan bepaalde voorwaarden voldoet. De hoogte van de uitkering is op het niveau van het sociaal minimum, en wordt verlaagd als de nabestaande eigen inkomen heeft. Daarnaast kent de Anw een uitkering voor ouderloze wezen.

De Anw is een risicoverzekering, en geen opbouwverzekering zoals de AOW. Dat betekent dat als het risico zich voordoet (de verzekerde overlijdt), de nabestaande een uitkering krijgt als hij aan de voorwaarden voldoet. Het is niet van belang hoelang men al verzekerd is geweest.

De uitvoering van de Anw is opgedragen aan de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

### 1.2. **Algemene Ouderdomswet (AOW)**

#### 1.2.1. **Financiering**

De AOW wordt gefinancierd door een omslagstelsel. Dit betekent dat alle verzekerden onder de AOW-gerechtigde leeftijd door premiebetaling de kosten van de AOW-uitkeringen voor de mensen boven de AOW-gerechtigde leeftijd opbrengen. Mensen onder de

AOW-gerechtigde leeftijd 'sparen' dus niet voor hun eigen AOW, maar betalen voor de mensen die al ouder zijn dan de AOW-gerechtigde leeftijd.

De premie wordt tegelijk met de belasting en de premie voor de andere volksverzekeringen geheven via een gecombineerde heffing. De premies volksverzekeringen worden betaald over het inkomen in de eerste belastingschijf van box 1 (tot een maximum van € 35.130 in 2021). De AOW-premie bedraagt in 2021 17,9%. Personen boven de AOW-leeftijd betalen geen AOW-premie meer.

#### 1.2.1.1. *Wie zijn verzekerd?*

Of men verzekerd is voor de AOW hangt af van de vraag of men behoort tot de kring van verzekerden voor de volksverzekeringen. Hoofregel is dat de kring van verzekerden wordt gevormd door de ingezetenen van Nederland en door hen die geen ingezetene zijn, maar in Nederland onderworpen zijn aan de loonbelasting (art. 6 lid 1 AOW). Het gaat in dit laatste geval om iemand die in dienstbetrekking in Nederland werkt. Ingezetene is degene die in Nederland woont.

Naast deze hoofdregels zijn er aanvullende regels die de kring van verzekerden uitbreiden en beperken. Deze staan in het Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999 (BUB 1999). Zo is een aantal groepen personen die niet in Nederland wonen toch verzekerd, bijvoorbeeld diplomatiek personeel op Nederlandse ambassades (art. 2 e.v. BUB 1999). Aan de andere kant is bepaald dat sommige mensen die in Nederland wonen, toch niet verzekerd zijn (art. 12 e.v. BUB 1999). Het betreft bijvoorbeeld mensen die uitsluitend buiten Nederland werken (in dienstbetrekking of als zelfstandige) (art. 12 BUB 1999) of buitenlanders die in Nederland studeren en onder een buitenlandse socialezekerheidsregeling vallen (art. 20 BUB 1999).

Het kan moeilijk zijn om in een specifiek geval te bepalen of iemand onder de verzekeringsplicht valt. Voor informatie kan men zich wenden tot de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

### 1.3. **AOW-gerechtigde leeftijd en aanvangsleeftijd**

Tot 1 januari 2013 was de AOW-gerechtigde leeftijd 65 jaar. Sindsdien wordt de AOW-leeftijd geleidelijk verhoogd, totdat deze in 2024 67 jaar bedraagt. Ook in 2025 is de AOW-leeftijd vastgesteld op 67 jaar. Voor de kalenderjaren ná 2025 is de AOW-leeftijd gekoppeld aan de stijging van de levensverwachting. Daartoe is in de AOW een

berekeningswijze opgenomen die rekening houdt met een stijging van de levensverwachting (art. 7a lid 2 AOW). De verdere verhoging of verlaging van de AOW-gerechtigde leeftijd en de aanvangsleeftijd wordt steeds vijf jaar van tevoren vastgesteld en bekendgemaakt. In theorie zou de AOW-leeftijd ook weer kunnen dalen bij een afnemende levensverwachting, maar dat is niet heel waarschijnlijk. Voor 2027 blijft de AOW-leeftijd, net als in 2026, 67 jaar (*Stcrt.* 2021, 46409).

Vanaf het moment dat iemand de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt, wordt er 50 jaar terug gekeken naar wat zijn aanvangsleeftijd is. Voor de jaren 2020 tot en met 2027 zien de AOW-gerechtigde leeftijd en de aanvangsleeftijd er als volgt uit (art. 7a AOW):

<b>Jaar</b>	<b>AOW-gerechtigde leeftijd</b>	<b>Aanvangsleeftijd</b>
2020	66 jaar en 4 maanden	16 jaar en 4 maanden
2021	66 jaar en 4 maanden	16 jaar en 4 maanden
2022	66 jaar en 7 maanden	16 jaar en 7 maanden
2023	66 jaar en 10 maanden	16 jaar en 10 maanden
2024	67 jaar	17 jaar
2025	67 jaar	17 jaar
2026	67 jaar	17 jaar

De AOW-uitkering wordt levenslang uitgekeerd vanaf de dag dat iemand de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt (art. 7 AOW). (Vóór 1 april 2012 ging een AOW-uitkering in op de eerste dag van de maand waarin iemand 65 jaar werd).

#### 1.4. De hoogte van de AOW-uitkering

De hoogte van de AOW-uitkering is afhankelijk van de leefvorm van de AOW'er. Er wordt onderscheid gemaakt tussen alleenstaanden en gehuwden (art. 9 AOW).

Een alleenstaande AOW'er krijgt een netto-uitkering ter hoogte van 70% van het nettominimumloon. Op basis van deze netto norm wordt het bruto-uitkeringsbedrag vastgesteld. Een AOW'er die gehuwd is, krijgt een uitkering ter hoogte van 50% van het nettominimumloon. Een echtpaar komt dus gezamenlijk uit op 100% van het nettominimumloon, indien beide echtgenoten de AOW-leeftijd hebben bereikt.

De bruto AOW-norm is per 1 januari 2022:

- voor een alleenstaande € 1.316,77 per maand, en
- voor een gehuwde € 901,07 per maand.

Wie recht heeft op AOW, heeft ook recht op een vakantie-uitkering (art. 28 AOW). De vakantie-uitkering bedraagt in 2021 bruto per maand voor een gehuwde € 50,39 en voor een ongehuwde € 70,54 bruto per maand.

De vakantie-uitkering wordt één keer per jaar in mei uitbetaald (art. 31 lid 1 en 2 AOW).

#### *Inkomensondersteuning AOW*

De AOW-gerechtigde heeft daarnaast recht op de inkomensondersteuning AOW. Deze inkomensondersteuning bedraagt per 1 januari 2022 maximaal € 26,38 bruto per maand en wordt uitbetaald tezamen met de AOW zelf. De precieze hoogte is gekoppeld aan het aantal jaren dat iemand verzekerd is geweest voor de AOW. Een AOW-gerechtigde met een jongere partner heeft alleen voor zichzelf recht op de inkomensondersteuning. De inkomensondersteuning AOW is niet vatbaar voor beslag en zij wordt uitgezonderd op de middelentoets voor bijstandsgerechtigden (art. 31 lid 2 onderdeel x Participatiewet). Dit laatste is van belang voor mensen met een onvolledig AOW-pensioen die een aanvulling krijgen vanuit de bijstand.

### **1.5. Gehuwd, ongehuwd en gezamenlijke huishouding**

Het begrip gehuwd in de AOW omvat meer dan alleen mensen die naar het burgerlijk recht met elkaar zijn gehuwd. Ook mensen die ongehuwd samenwonen gelden als gehuwd indien er sprake is van een gezamenlijke huishouding (art. 1 lid 3 onderdeel a AOW).

#### *Gezamenlijke huishouding*

Er is een gezamenlijke huishouding als twee ongehuwden hoofdverblijf hebben in dezelfde woning en beiden een bijdrage leveren aan de kosten van de huishouding (die verder gaat dan alleen het delen van de woonkosten) of op een andere manier in elkaars verzorging voorzien (art. 1 lid 4 AOW). Naast een gezamenlijke woning moet er dus een vorm van financiële verstrengeling zijn dan wel van feitelijke zorg voor elkaar. In dit verband wordt gesproken van het wooncriterium en het zorgcriterium. Aan beide criteria moet zijn voldaan, wil er sprake zijn van een gezamenlijke huishouding. De SVB moet dit beoordelen.

Voor samenwonende bloedverwanten in de eerste graad geldt een uitzondering. Zij worden, ook als zij een gezamenlijke huishouding voeren niet als gehuwd beschouwd. Deze uitzondering geldt ook voor

een gezamenlijke huishouding met een meerderjarig geworden stief- of pleegkind. Zij worden in dit opzicht gelijkgesteld met bloedverwanten in de eerste graad.

In een viertal gevallen wordt een gezamenlijke huishouding als vaststaand aangenomen zonder dat het zogenaamde zorgcriterium onderzocht hoeft te worden (art. 1 lid 5 AOW). Het gaat om gevallen waarin twee personen hun hoofdverblijf in dezelfde woning hebben en:

- a) zij eerder gehuwd zijn geweest of een gezamenlijke huishouding hebben gevoerd; of
- b) uit hun relatie een kind is geboren of het kind van de één is erkend door de ander; of
- c) zij een geldend samenlevingscontract hebben waarin een wederzijdse bijdrage aan de huishouding is vastgesteld; of
- d) zij op grond van een registratie elders (bij een ander uitvoeringsinstituut of de Belastingdienst) zijn aangemerkt als een gezamenlijke huishouding (of daarmee overeenkomende begrippen).

Uiteraard moet het gezamenlijke hoofdverblijf wel worden onderzocht in dergelijke gevallen.

#### *Twee-woningen-regel*

Personen die samenwonen maar die nog ieder hun eigen huis bezitten worden niet geacht hun hoofdverblijf te hebben in dezelfde woning. Dat betekent dat er dan ook geen sprake kan zijn van een gezamenlijke huishouding. Daarbij gelden wel enkele voorwaarden. Ook het huis waar niet echt wordt gewoond moet vrij tot de beschikking staan en bijvoorbeeld niet onderverhuurd worden. Het huis mag ook niet zijn afgesloten van de nutsvoorzieningen. De voorwaarden zijn bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld (Besluit regels hoofdverblijf in dezelfde woning AOW). Deze speciale regeling voor het vaststellen van het hoofdverblijf geldt alleen voor de AOW en niet voor de andere socialezekerheidswetten.

#### *Duurzaam gescheiden*

Ook het min of meer omgekeerde van een gezamenlijke huishouding kan voorkomen. Personen die formeel met elkaar gehuwd zijn gelden voor de AOW als ongehuwd als zij duurzaam gescheiden leven van elkaar (art. 1 lid 3 onder b AOW). Van duurzaam gescheiden levende echtgenoten is pas sprake indien het een door beide betrokkenen, of door een van hen, gewilde verbreking van de echtelijke samenleving betreft, ieder afzonderlijk zijn eigen leven leidt als ware hij niet met de ander gehuwd is en deze toestand door ten minste een van hen als



bestendig is bedoeld. Dit zal moeten blijken uit de feitelijke omstandigheden. Onder omstandigheden zal ook een door geen van beiden gewilde verbreking van de echtelijke samenleving kunnen leiden tot het duurzaam gescheiden leven. Te denken valt aan de situatie waarin een van beide partners in een verpleeghuis moet worden opgenomen en een herstel niet meer is te verwachten.

## 1.6. Partnertoeslag

Als aangegeven is de AOW-uitkering voor gehuwden gebaseerd op 50% van het nettominimumloon. Twee gehuwde AOW'ers hebben samen dus 100%. Echter, een AOW'er die gehuwd is met iemand die de AOW-leeftijd nog niet heeft bereikt, heeft dus alleen maar zijn eigen 50%. Tot 2015 bestond voor de AOW-gerechtigde die gehuwd was met iemand die de AOW-leeftijd nog niet had bereikt mogelijk recht op een partnertoeslag. Wie voor 1 januari 2015 een partnertoeslag ontving, behoudt deze, zolang hij aan de voorwaarden blijft voldoen.

De hoogte van de partnertoeslag is gebaseerd op 50% van het netto-minimumloon. Op die manier komt de gehuwde AOW'er met een jongere partner dus ook aan de 100%. Echter, in tegenstelling tot het AOW-pensioen zelf, is de toeslag voor de jongere partner wel inkomensafhankelijk. Dat betekent dat als de jongere partner inkomen uit arbeid of overig inkomen heeft, de toeslag lager wordt, of tot nul kan worden gereduceerd (art. 8 lid 1 AOW jo. art. 10 AOW). Inkomen uit arbeid is loon uit dienstbetrekking of inkomen uit eigen bedrijf of beroep (art. 2:2 Algemeen inkomensbesluit socialezekerheidswetten). Overig inkomen is inkomen uit vroegere arbeid. Hieronder vallen bijvoorbeeld een werkloosheidsuitkering of een VUT-uitkering (art. 2:6 lid 1 onderdeel b Algemeen inkomensbesluit socialezekerheidswetten). Welke soorten inkomsten wel en niet als inkomen in de zin van de AOW worden beschouwd, staat vermeld in het Algemeen inkomensbesluit socialezekerheidswetten. Wat bijvoorbeeld geen inkomen in de zin van de AOW is, is een privé afgesloten lijfrente en inkomsten uit vermogen. Sinds 1 augustus 2011 wordt het brutobedrag van de partnertoeslag gekort met 10%. Een uitzondering wordt gemaakt voor huishoudens met een inkomen lager dan 162% van het brutominimumloon (inclusief AOW). Voor deze huishoudens wordt de partnertoeslag niet gekort.

### *Vrijlatingsregeling*

Niet elke verdiende euro wordt meteen gekort op de toeslag. Er geldt een vrijlatingsregeling voor inkomen uit arbeid: van het inkomen

uit arbeid wordt een bepaald gedeelte vrijgelaten (art. 11 AOW). De hoogte van het vrijgelaten inkomen is 15% van het brutominimumloon en een derde van het meerdere. Men moet er globaal van uitgaan dat bij een bruto-inkomen uit arbeid van meer dan ca. € 1.500 de toeslag nihil zal zijn. Er is geen vrijlating voor overig inkomen (zoals een uitkering).

### *Einde van de toeslag*

Met ingang van 1 januari 2015 is de partnertoeslag afgeschaft voor personen die vanaf dat moment AOW-gerechtigd worden (art. 8 lid 1 AOW). De jongere partner wordt dan geacht zelf in zijn inkomen te voorzien. AOW'ers die al toeslag ontvingen voor 1 januari 2015, blijven de toeslag houden zolang zij voldoen aan de voorwaarden. De toeslag loopt door tot de jongere partner de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt. Als echter voordat de jongere partner de AOW-gerechtigde leeftijd heeft bereikt niet langer aan de voorwaarden wordt voldaan, eindigt de toeslag. Deze kan dan niet meer herleven als nadien opnieuw aan de voorwaarden wordt voldaan. Bij wijze van uitzondering kan het recht op toeslag toch herleven, indien dit was geëindigd uitsluitend als gevolg van een incidentele stijging van het inkomen (art. 8 lid 3 AOW).

## **1.7. Gekorte AOW-uitkeringen**

### *Onverzekerde jaren*

Iemand die is verzekerd voor de AOW, bouwt AOW-pensioen op. De opbouwperiode bedraagt 50 jaar (art. 7 en 7a AOW) en loopt over de laatste 50 jaar voor het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Op die manier kan men in 50 jaar aan 50 verzekerde jaren komen en dus aan een volledige AOW-uitkering. Iemand die geen 50 verzekerde jaren heeft, wordt voor ieder niet-verzekerd jaar met 2% gekort op de uitkering (art. 13 lid 1 onderdeel a AOW). Als iemand bijvoorbeeld tussen zijn 50<sup>e</sup> en zijn 55<sup>e</sup> in het buitenland heeft gewoond, heeft hij bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd 45 verzekerde jaren. Hij ontvangt dan 90% van het voor hem geldende AOW-pensioen.

Wel bestaat soms de mogelijkheid om voor de onverzekerde jaren een vrijwillige verzekering af te sluiten. Sinds 1 april 2015 bestaat er een minimale verzekeringsduur van één jaar (art. 7 lid 1 onderdeel b AOW). Wie korter dan één jaar voor de AOW verzekerd is geweest, heeft geen recht op een AOW-pensioen. Het gaat om personen die minder dan één jaar AOW hebben opgebouwd, omdat ze in de opbouwperiode voor de AOW minder dan een jaar in Nederland hebben

gewoond of gewerkt. Deze minimale verzekeringsduur geldt niet voor op 31 maart 2015 al bestaande AOW-pensioenen.

### *Schuldig nalatig*

De uitkering kan ook gekort worden als iemand schuldig nalatig is verklaard door de SVB (art. 13 lid 1 onderdeel b AOW). Iemand wordt voor een bepaald jaar schuldig nalatig verklaard als hij heeft nagelaten in dat jaar de verschuldigde premies volksverzekeringen te betalen, terwijl hij naar het oordeel van de Belastingdienst en de SVB wel had kunnen betalen (art. 61 Wet financiering sociale verzekeringen (Wfsv)). Indien iemand voor een jaar schuldig nalatig wordt verklaard, wordt vanaf zijn AOW-gerechtigde leeftijd 2% per jaar op de uitkering gekort.

Ook de toeslag voor de jongere partner wordt gekort bij niet-verzekerde jaren of door schuldige nalatigheid van de jongere partner (art. 13 lid 2 AOW).

### *Aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO)*

Een AOW'er die een gekort AOW-pensioen heeft kan daardoor onder het sociaal minimum zakken als hij geen andere inkomsten heeft. Dit is bijvoorbeeld iemand die op latere leeftijd naar Nederland is gekomen en geen of maar weinig pensioen heeft opgebouwd. In dat geval kan hij in beginsel een beroep doen op de bijstand, in de vorm van de aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO). Ook deze bijstandsverlening aan personen die de AOW-leeftijd hebben bereikt is opgedragen aan de SVB. Daarbij gelden echter verder wel de regels van de Participatiewet met de bijbehorende inkomens- en vermogenstoets. Deze regels zijn veel strenger dan die van de AOW. Ook de twee-woningen-regel bij een gezamenlijke huishouding is niet van toepassing bij de AIO.

## **1.8. Overbruggingsuitkering AOW**

Vanwege de verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd in 2013 heeft de wetgever de Tijdelijke regeling overbruggingsuitkering AOW in het leven geroepen. De doelgroep voor de regeling zijn mensen die op 1 januari 2013 reeds deelnemen aan een VUT- en prepensioenregeling of een vergelijkbare regeling en zich niet hebben kunnen voorbereiden op de voor hen geldende verhoging van de AOW-leeftijd. Wanneer zij voor 1 januari 2023 65 jaar worden, dan kunnen ze in aanmerking komen voor een overbruggingsuitkering. Nadien is de doelgroep nog uitgebreid met mensen die voor 1 juli 2015 reeds

deelnamen aan een VUT- of prepensioenregeling en zich niet hebben kunnen voorbereiden op de versnelling van de AOW-leeftijd die in 2015 is doorgevoerd. Zij kunnen voor de periode tussen de 'oude' AOW-leeftijd en de 'nieuwe' AOW-leeftijd een overbruggingsuitkering krijgen.

De regeling maakt, net als de AOW zelf, onderscheid tussen gehuwden en alleenstaanden. De maximale hoogte van de overbruggingsuitkering bedraagt per 1 januari 2022 € 791,21 voor een gehuwde en € 1.250,10 voor een alleenstaande. Het betreft hier brutobedragen. De hoogte van de uitkering is mede afhankelijk van het aantal verzekerde jaren voor de AOW. Indien de VUT-uitkering een hoogte had die beneden dit bedrag ligt, dan wordt er niet meer uitgekeerd dan dit bedrag. Gedurende de periode van uitkering vindt er ook een inkomensverrekening plaats. Dit betekent dat als er naast de overbruggingsuitkering nog inkomsten worden genoten, deze in mindering worden gebracht op de uitkering. Als er sprake is van inkomsten uit arbeid geldt er een vrijstelling, overig inkomen (bijvoorbeeld een WW-uitkering of aanvullend pensioen) wordt volledig in mindering gebracht.

De regeling kent verder een inkomenstoets en een vermogenstoets (artikel 4 lid 1 onder b en c en artikel 4a lid 1 onder b en c Tijdelijke regeling overbruggingsuitkering AOW). Als het inkomen hoger is dan 200% van het brutominimumloon (alleenstaanden) respectievelijk 300% van het brutominimumloon (gehuwden) is er geen recht. Daarnaast mag het vermogen niet meer bedragen dan € 50.650 (alleenstaanden) respectievelijk € 101.300 (gehuwden). Daarbij telt een eigen woning niet mee als vermogen. Ook eigen pensioenvoorzieningen zijn (onder voorwaarden) uitgezonderd van het vermogensbegrip. De inkomens- en vermogenstoets worden toegepast in de periode voordat de gerechtigde 65 jaar wordt respectievelijk de 'oude' AOW-leeftijd bereikt.

De Tijdelijke regeling overbruggingsuitkering AOW vervalt per 1 januari 2023.

## 1.9. Overlijdensuitkering

De AOW-uitkering eindigt bij overlijden. Er bestaat recht op de zogenoemde overlijdensuitkering (art. 18 lid 1 AOW). Dit is een bedrag ter hoogte van de uitkering van één maand vanaf de dag na het overlijden (art. 18 lid 2 AOW). De overlijdensuitkering is belastingvrij. De overlijdensuitkering wordt uitbetaald aan de overblijvende partner of, als die er niet is, aan de minderjarige kinderen. Als die er ook niet

zijn, heeft degene met wie de overledene in gezinsverband leefde (bijvoorbeeld een meerderjarig kind) recht op de overlijdensuitkering (art. 18 lid 1 AOW).

### 1.10. Vrijwillig verzekeren

Wie niet meer verzekerd is voor de AOW, bijvoorbeeld bij een vertrek naar het buitenland, kan zich gedurende maximaal 10 jaar vrijwillig verzekeren voor de AOW (art. 35 lid 1 AOW). Hij moet dan wel minstens één jaar onafgebroken verplicht verzekerd zijn geweest. De aanvraag voor een vrijwillige verzekering moet wel plaatsvinden binnen een jaar nadat de verplichte verzekering is geëindigd (art. 36 lid 1 AOW). De verschuldigde premie moet dan betaald worden aan de SVB. Deze premie is in beginsel 17,9% van het inkomen. Daarbij geldt een minimum van € 536 en een maximum € 5.364.

Na de periode van 10 jaar vrijwillige verzekering moet er sprake zijn van ten minste één jaar onafgebroken verplichte verzekering, alvorens weer een nieuwe vrijwillige verzekeringstermijn van 10 jaar kan aanbreken. Verplichte verzekering ontstaat wanneer iemand zich in Nederland vestigt.

Een uitzondering op de periode van 10 jaar geldt voor mensen die in het algemeen belang in het buitenland werkzaam zijn en voor hun meereizende gezinsleden. Voor hen geldt een onbeperkte vrijwillige verzekeringsduur (art. 35 lid 3 AOW). Het gaat bijvoorbeeld om diplomaten. Voor personen die voor 2001 al vrijwillig verzekerd waren, geldt dat zij hun verzekering voor onbepaalde tijd kunnen voortzetten (tot zij zich weer in Nederland vestigen).

Uitkeringsgerechtigden van 50 jaar en ouder in het buitenland kunnen de vrijwillige verzekering voor de AOW voortzetten tot aan het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd (art. 35 lid 3 onderdeel e AOW).

#### *Inkoop onverzekerde jaren bij vestiging in Nederland*

De AOW biedt ook de mogelijkheid voor mensen die voorheen nooit verzekerd zijn geweest voor de AOW om niet-verzekerde jaren na vestiging in Nederland alsnog in te kopen (art. 38 lid 1 AOW). Dit kan binnen een termijn van 10 jaar na aanvang van de verzekering (art. 39 lid 1 AOW). De regels voor inkoop zijn sinds 1 januari 2015 aangescherpt; zo moet iemand ten minste 5 jaar verzekerd zijn geweest.